

ikke sige. Saa meget er i hvert Tilfælde sikkert, at Faren er overhængende, ikke blot for det enkelte Land, men for hele det europæiske Samfund.

Det ærede Medlem Hr. Fraenkel sagde, at vi var slet rustede til den Kamp, vi var kommet ind i; paa Grund af vor egen forfærdelige Politik i Aarene forud for Krigen, fordi vi var splittede; Europa bestod af splittede Folk, der allerede i mange Aar havde slidt hinanden op i Krige, medens Amerika og Asien stod samlet som store blomstrende Statssamfund med en ganske anden produktiv Kraft, end Europas Folk nu var i Besiddelse af. Selvfølgelig har det ærede Medlem nogen Ret deri. Men jeg vil dog haabe, at han overser, at det kan være til Fordel for Europa, at vi har faaet Grænserne flyttet, saaledes at Nationerne nu i højere Grad kan komme til deres Ret end tidligere og saaledes, at der kan være Mulighed for, at netop dette, at de nationale Stridigheder kan ventes sluttet nu i Europa, vil hidrage til, at Europas Folk ogsaa faar en større produktiv Kraft og kan hellige sig Opgaver, som de ikke før har kunnet tage op, og at Dele af Europa, som af andre Folk er holdte nede, nu kan rejse sig op og være med til at skabe en bedre Stilling for alle Europas Folk, end de hidtil har haft. Jeg vil i hvert Fald haabe, at de Stater, der nu har afløst de gamle Monarkier, bedre end disse vil være i Stand til at klare deres Forpligtelser og Vanskeligheder. Men det staar ogsaa klart for mig, at det ikke kan ske paa den gamle Façon, paa den gamle kapitalistiske Maner. Der maa tilvejebringes mere Orden, mere Plan, vi maa have alle i Folket med til at forstaa, at den yderste Anspændelse er nødvendig. Vi maa bruge vor Intelligens der, hvor de andres svigter, og vi maa udvikle vor i Forvejen høje Teknik til en endnu større Fuldkommenhed og prøve paa, om det er muligt ad den Vej at klare Stillingen for de europæiske Samfund. Vi maa i saa høj Grad, som Omstændighederne tillader det, og som Befolkningens Modenhedsgrad tillader det, bort fra den kapitalistiske Produktion og ind paa den ordnede Samfundsproduktion uden derfor at tilsidesætte eller ringeagte den Værdi, det private Initiativ kan have. Det private Initiativ, kontrolleret af Folket selv, vil her være Løsenet, forekommer det mig, men jeg er paa det rene med, at Stillingen er vanskelig, og jeg vil gerne overfor mit eget Folk, overfor det danske Folk, sige, at man maa forstaa Stillingen

Vanskelighed, thi det danske Samfund, det danske Folk kan paa ingen Maade unddrage sig Følgerne af det hele europæiske Sammenbrud. At Faren er overhængende, kan man se alene deraf, at man har kaotiske Tilstande i en saa stor Del af Europa som Rusland, hvor de rige Muligheder er til Stede, men hvor Folket ikke formaar at udnytte dem, hvor Mineralier, Raastoffer af enhver Art findes, men ikke kan bringes frem til Overfladen, ikke kan føres frem ad Vandveje eller Jernbaner, ikke kan komme derhen, hvor det tiltrænges for at nyttiggøres. Vi har et Balkan, der er udmarvet, og hvor man i Aarevis har staaet i indbyrdes Modsætningsforhold af en saadan Beskaffenhed, at Landene rent kulturelt er holdte nede paa et Lavmaal. Vi har et decimeret Tyskland og Østrig, der ikke længer har den produktive Kraft, som de havde tidligere, hvor selve Befolkningselementet er svækket i utrolig Grad, baade fysisk og aandeligt. Vi har et svækket Frankrig, der i hvert Fald i Øjeblikket synes mere at fortabe sig i Frygten for en ny Krig og at træffe Foranstaltninger derimod end at hæfte sin Opmærksomhed ved at være med til et fælles Genrejsningsarbejde. Og hvorledes de sociale Forhold er i England, der ikke paa samme Maade kan siges at være en europæisk Stat som de andre, faar man et Indtryk af ved de Begivenheder, som nu finder Sted d. r. Lad os haabe, at det engelske Samfund ikke ogsaa gaar sin Opløsning i Møde, thi det taaler Europas Folk ikke. Overfor Europa staar et kraftigt Amerika lige fra Nord til Syd med en Industri og et Landbrug og Raavarer af uhørt Omfang, og vi har de rige Muligheder i Asien. Europa havde dem; vi haaber det kan faa dem i Fremtiden, men Spørgsmaalet er ubesvaret.

Men netop den Omstændighed, at Tingene ligger saaledes, gør det nyttigt, gør det til en Pligt for os, i hvert Fald indenfor vort Lands Grænser, at ordne os saaledes, at vore Efterkommere ikke skal kunne rejse Anklage imod os for at have forsømt, hvad der skulde gøres. Det ærede Medlem Hr. Fraenkel sagde, at maaske laa der nogen Styrke for os i det, at Danmark er et lille Land; muligvis vilde vi kunne profitere af, at Danmark var et lille Samfund, at det var saa umaadeligt lidt, hvad vi skulde have af Raavarer ude fra i Forhold til de store Markeders Omsætning, og at det paa den anden Side ogsaa var lidt, hvad vi havde at sælge Udlandet igen. Jeg tror, at denne Betragtning beror paa et Fejlsyn. Jeg tror aldeles ikke, det i denne Forbindelse har